

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота

з арабської філології на тему:

**КАЛЬКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ НОВИХ
ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ НА МАТЕРІАЛІ ВІЙСЬКОВОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

Студентки III курсу, групи Ар 17-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Арабська мова і література та переклад, друга

східна, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – арабська

Королівської Юлії Миколаївни

Науковий керівник:

викл. Нечипоренко І.В.

Національна шкала

Кількість балів

Оцінка ЄКТС

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАЛЬОК В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ.....	5
1.1. Поняття калькування та запозичення. Калькування як спосіб поповнення словникового складу мови.....	5
1.2. Історія дослідження калькування. Особливості та причини виникнення кальок в арабській мові.....	8
1.3. Військова термінологія: основні розділи та характеристики.....	12
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМАТИКА ВЖИВАННЯ КАЛЬОК ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В САЛМ НА МАТЕРІАЛІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	17
2.1. Аналіз сучасної військової термінології в арабській мові.....	17
2.2. Роль калькування у творенні нових терміноелементів. Класифікація кальок.....	19
2.3. Виявлення кальок у військовій термінології.....	23
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена зростаючою роллю військової термінології в сучасному світі, особливо в умовах глобалізації та технологічного розвитку. Військові терміни постійно оновлюються і адаптуються до нових реалій, що вимагає вивчення процесів їх формування. Постійне виникнення нових військових концепцій, технологій та видів озброєння потребує введення нових термінів та словосполучень у мову. Калькування є одним із ефективних методів словотворення, який дозволяє швидко та без значних зусиль створювати нові терміни.

Метою дослідження є виявлення та аналіз процесу калькування як засобу творення нових терміноелементів у військовій термінології сучасної арабської літературної мови.

Завдання:

- проаналізувати теоретичні засади калькування;
- дослідити джерела калькування у військовій термінології САЛМ;
- провести класифікацію кальок у військовій термінології САЛМ;
- з'ясувати роль калькування у розвитку та функціонуванні військової термінології САЛМ.

Об'єктом дослідження є військова термінологія сучасної арабської літературної мови.

Предметом дослідження є процес калькування як засіб творення нових терміноелементів у військовій термінології.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові теоретичні методи, а саме: метод аналізу, зіставлення та опису.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до вивчення калькування як процесу творення нових терміноелементів у військовій

термінології арабської мови, що включає аналіз різних типів кальок, їх функцій та впливу на розвиток термінологічної системи.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для:

- підвищення ефективності перекладу військової літератури та документів на арабську мову;
- розробки навчальних матеріалів та посібників для військових перекладачів та філологів;
- подальших досліджень у галузі лексикології та термінології арабської мови.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАЛЬОК В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

1.1. Поняття калькування та запозичення. Калькування як спосіб поповнення словникового складу мови

Жодна культура світу не розвивається в ізоляції, відірвано від інших культур. Контакти народів зумовлюють культурний обмін, в тому числі обмін слів. Тому в кожній мові, крім «своїх», є «чужі», тобто запозичені слова (Кочерган, 2001, с.229).

Мовне запозичення – процес перейняття слів з інших мов, коли разом зі значенням запозичується і його звукове оформлення, відбувається внаслідок комунікативного контакту з іншими мовами.

Запозичення в мові зумовлені різними факторами, серед яких можна виділити наступні:

1. Культурний контакт: запозичення відбуваються там, де існує культурний або мовний контакт між різними групами. Наприклад, коли нації або культури вступають у взаємодію через торгівлю, міграцію, політичні або військові зв'язки.
2. Технологічний процес: розвиток технологій в сучасному світі прискорює процеси комунікації та співпраці між різними країнами, що призводить до більшого обміну мовними елементами.
3. Соціальні та політичні фактори: соціальні та політичні зміни, такі як міграція народів, колонізація також сприяють запозиченню нових мовних елементів.

Під впливом нових ідей, технологій, культурних змін тощо, мови можуть запозичувати нові терміни.

Крім зовнішніх чинників, запозичення стимулюються внутрішніми чинниками. По-перше, це намагання уникнути полісемії, закріпити за своїм і чужим словом різні смислові відтінки. По-друге, це прагнення замінити багатослівне найменування однослівним: вправний стрілець – снайпер, біг на короткі дистанції – спринт (Кочерган, 2001, с.230).

У сучасному перекладознавстві існує чимало способів перекладу лексичних одиниць. Як правило, проблему перекладу вирішують, обравши адекватний відповідник слова оригіналу з кількох, поданих у словнику. Однак іноді варіантні відповідники окремого слова мови, з якої перекладають, відсутні у словниках мови перекладу. Тоді перекладач повинен обрати один із способів перекладу, серед яких найбільш поширеним поряд із еквівалентним перекладом, транскодуванням, описовим перекладом є калькування. Питанню використання калькування як методу перекладу присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців: Ш. Баллі, Л. Бархударова, Л. Єфремова, В. Комісарова, Н. Колесової, Т. Левицької, Я. Рецкера, Р. Зорівчак, В. Карабана, Т. Кияка, В. Коптілова, А. Олійника та ін.

Калька (від фр. *calque* «копіювати або моделювати») – лінгвістичний термін для прямого перекладу морфемних елементів іншомовного слова чи словосполучення еквівалентними (семантично відповідними) морфемами іншої мови. Іншими словами, це вид мовного запозичення, утворення нового фразеологізму, слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента.

Таким чином, кальки можна описати як особливий вид запозичень, за допомогою яких мова адаптується, шляхом дослівного перекладу, до нових понять, представлених іноземними словами.

Калькування – це явище мовного контакту; коли дві чи більше мов вступають у контакт одна з одною, вони, як правило, зазнають процесу взаємовпливу на різних рівнях: лексиці, морфології, семантиці тощо. Тип і ступінь впливу можуть відрізнятися від одного випадку до іншого через певні лінгвістичні фактори. Всі мови сприятливі до зовнішнього

лінгвістичного впливу в результаті культурної дифузії. Більш очевидними лінгвістичними наслідками такого роду дифузії є запозичення та калькування. Питання запозичень було ретельно досліджено і зараз існують словники запозичених слів у багатьох мовах. Однак, калькуванню дослідники не приділяли потрібної уваги, принаймні якщо розглядати його з точки зору окремих мов. З огляду на існування мовних і культурних особливостей і лінгвістичних міркувань, завжди буде менший або більший ступінь відмінностей або варіацій у тому, як різні мови обробляють іноземну лексику.

Отже, калькування є процесом утворення нових слів або конструкцій у мові шляхом перенесення граматичної або семантичної структури з іншої мови. Це може бути результатом контакту між мовами або процесу адаптації та перекладу. Кальки зазвичай виникають у мовах, які переживають інтенсивний контакт з іншими мовами, і вони можуть впливати на структуру та функціонування мови в цілому.

Обидва ці явища – запозичення та калькування – важливі для розвитку мови та збагачення її словникового складу. Запозичення дозволяє вводити нові терміни та концепти, які можуть бути корисними для комунікації у нових сферах діяльності. Водночас, калькування може забезпечити мові нові конструкції та вирази, які доповнюють її синтаксичний та семантичний арсенал.

Подібно до запозичень, кальки є заповнювачами прогалів, які виникають, коли мова з тих чи інших причин не має необхідної лексики, за допомогою якої можна виразити нові поняття або назвати нові об'єкти. Це ще більше посилюється процесом взаємовпливу культур між різними суспільствами світу, що триває. Таким чином, певний вислів, отримавши популярність у певній сфері в одній мові, може незабаром потрапити в інші мови.

Проте, у багатьох мовах світу існують терміни, які не мають прямого еквіваленту в інших мовах через особливості культурного контексту. У таких

випадках калька може бути неприйнятною або неправильною стратегією перекладу, оскільки вона не передає всіх нюансів оригінального терміну.

1.2. Історія дослідження калькування. Особливості та причини виникнення кальок в арабській мові

У сучасній лінгвістиці калькування прийнято вважати одним із найпродуктивніших способів неологізації лексичного складу будь-якої мови і чи не єдиним технічно можливим способом точної і добровільної передачі нових понять, виражених іншомовними термінами, у рідній мові. Тим не менше, до недавнього часу це було одне з тих лінгвістичних явищ, про яке лише зрідка згадували, особливо як про другорядне явище в дослідженнях запозичень, перекладу або міжмовних контактів. Вайнрайх, наприклад, розглядав процес калькування лише як окремий випадок мовної інтерференції, що відхиляється від структур і норм однієї мови під впливом моделей з інших мов. Лінгвісти, однак, вказували, що калькування заслуговує на спеціальне вивчення і “не може бути «прикріплене» до такої великої проблеми, як лексичне запозичення” (Ефремов, 1974, с.6).

Підхопивши визначення цього мовного явища як результат буквального перекладу, інші дослідники кальок витлумачують їх як “особливий різновид запозичень, який полягає у перекладі значущих частин слова” (Плющ, 2000, с. 132), як “точний переклад складових елементів слова” (Сучасна українська літературна мова, с. 133), як “утворення нового слова, словосполучення або ж значення шляхом буквального перекладу відповідної іншомовної одиниці” (Л. Депенкер, 1997, с.211), як “слово або вираз, які є буквальним перекладом іншомовного слова або виразу, зокрема, і за частинами з наступним складанням частин у ціле згідно із законами словотвору мови, у якій відбувається калькування” (Селіванова О., 2006, с. 199).

Саме такий підхід до процесу калькування став основою для розгляду процесу калькування як запозичення. Міркування лінгвістів ґрунтуються на

тому, що, як і при запозиченні, при калькуванні відбувається процес адаптації значення та структури лексичних одиниць іноземної мови.

На думку К. Флекенштейна, різниця між калькуванням і запозиченням полягає в тому, чи асимілюється нове поняття різними мовними засобами. Це пов'язано з тим, що при калькуванні, яке передбачає використання внутрішніх мовних ресурсів (які можуть бути специфічною лексикою або повністю асимільованими елементами), запозичують лише внутрішню форму слова або семантичну структуру фрази.

Значний внесок у вивченні кальок зробили видатні мовознавці Р.А. Будагов, Л.П. Єфремов, Т.Р. Кияк, О.О. Реформатський, М.М. Шанський та інші. У їхніх працях акцентується увага на питанні розмежування понять «калькування» та «запозичення». Так, одні з них (Р.А. Будагов, О.С. Ахманова) розглядають кальки як позитивні мовні одиниці зі значенням, близьким до запозичення, що супроводжується якісно новим змістом або моделлю створення семантики, подібної до власного мовного матеріалу, інші (О. Реформатський, В.К. Поржезинський) схильні ототожнювати лапки з прямим перекладом. Є також науковці (А.С. Дьяков, Т.Р. Кияк, Л.П. Єфремов), які розглядають калькування як різновид самостійного та індивідуального словотвору.

На особливу увагу заслуговують праці видатних арабських лексикографів В.М. Белкіна, В.Є. Шагаля, М.Є. Недоспасової, В. Монтея та Ш. Юсефа, які порушували питання калькування в САЛМ. Термін «калькування» (від фр. *calque* – копія) з'явився в 19-20 століттях. Швейцарський лінгвіст Шарль Баллі, один із засновників Женевської школи, вперше використав це поняття у своїй праці зі стилістики французької мови, опублікованій у 1909 році. Він писав: «Кальки – це слова та вирази, утворені механічно, шляхом буквального перекладу, за зразком виразів, перекладених з іноземної мови».

Щодо причин виникнення кальок в арабській мові, то можна виділити такі:

1. Необхідність позначення нових понять:

З розвитком науки, техніки та суспільства в арабській мові з'являються нові поняття, для яких не існує відповідних слів. Це особливо актуально в таких сферах, як медицина, право, економіка, політика та інформаційні технології.

Наприклад, термін «комп'ютер» був запозичений з англійської мови шляхом кальки, адже в арабській мові не було еквівалентного слова для позначення цього пристрою.

2. Вплив інших мов:

Арабська мова протягом своєї історії контактувала з багатьма іншими мовами, це призвело до запозичення лексики та граматичних структур шляхом кальки. Найбільший вплив на арабську мову мали грецька, перська, турецька та англійська мови. У зв'язку з історичним впливом імперій, торгівлі та культурних контактів, арабська мова взаємодіяла з багатьма іншими мовами, що призвело до запозичень і кальок. Наприклад, терміни з перської, турецької, англійської та французької мов включені до сучасного арабського словника.

3. Прагнення до точності:

Калькування дозволяє максимально точно передати значення іноземного слова чи виразу. Це робить її цінним інструментом перекладу, особливо в таких сферах, де важлива термінологічна точність, наприклад політична чи військова.

Крім вищезазначених причин, на виникнення кальок в арабській мові можуть впливати й інші фактори, такі як мода, політичні події та культурні обміни. Наприклад, після здобуття незалежності багатьма арабськими країнами в 20 столітті в арабську мову було запозичено багато кальок з європейських мов, що відображало прагнення цих країн до модернізації та вестернізації.

Важливо зазначити, що калькування не завжди є свідченням мовної бідності. Навпаки, воно може бути ефективним способом збагачення мови та адаптації її до нових потреб.

Особливості кальок в арабській мові можна визначити через контекст культурних, історичних та мовних взаємозв'язків. Через унікальні риси граматики і фонетики арабської мови, кальки можуть піддаватися адаптації для відповідності арабській мові. Наприклад, фонем, які відсутні в арабській мові, можуть бути замінені на найбільш схожі фонем.

Кальки в арабській мові часто відображають культурні та соціальні реалії арабського світу. Наприклад, терміни, пов'язані з традиційними арабськими звичаями, або терміни, що відображають сучасні технології та інновації. У деяких випадках кальки в арабській мові можуть бути створені для відтворення концептуальних або культурних понять, які можуть бути унікальними для арабського контексту.

Арабські кальки часто прагнуть до максимально точного відтворення значення іноземного виразу. Це призводить до того, що вони можуть бути досить громіздкими та складними з точки зору структури. Наприклад, калька «مؤسسة تعليمية» (навчальний заклад) є буквальним перекладом англійського виразу «educational institution», тоді як більш простий варіант «مدرسة» (школа) не передає всі нюанси значення.

Кальки використовуються в різних сферах арабської мови, їх можна зустріти в науковій та технічній літературі, публіцистиці, художній літературі, а також у повсякденному мовленні. Найбільш поширені кальки в таких сферах, як медицина, право, економіка, політика та інформаційні технології.

Щодо впливу на розвиток арабської мови, то кальки відіграють значну роль у розвитку арабської мови. Вони дозволяють збагачувати словниковий запас мови новими словами та виразами, а також адаптувати її до нових потреб суспільства. Хоча запозичення зазвичай вважають різновидом лінгвістичного «забруднення».

1.3. Військова термінологія: основні розділи та характеристики

Будь-яка мова поділяється за загальноживану лексику та лексику обмеженого вжитку, до якої входить професійна (спеціальна) лексика. До професійної лексики належить військова термінологія, яка вже не раз ставала об'єктом різних досліджень, але в міру того як війна трансформувалася протягом століть, змінилася і військова термінологія. Через швидкий розвиток та постійну появу нових термінів, військова термінологія потребує подальшого вивчення та систематизації.

Термінологія посідає особливе місце у збереженні та передачі знань, оскільки вона несе в собі основну частину інформації. Термінологія використовується для передачі та поширення знань, оскільки вона містить найточнішу інформацію в певній галузі.

Термінологія вивчає терміни і термінологічні системи, а отже, досліджує питання, пов'язані з перекладом термінів з однієї мови на іншу. Тому термінологія має важливе значення в багатьох галузях знань, в тому числі і у військовій, а створення єдиних термінологічних стандартів допомагає уникнути непорозумінь між фахівцями і надавати точну і правильну інформацію на конкретні теми.

Військова термінологія є невід'ємною частиною мови, що обслуговує сферу військової справи. Її становлять сукупність слів, словосполучень, фраз та інших мовних одиниць, які використовуються для позначення понять, пов'язаних з війною, військовою організацією, озброєнням, тактикою та стратегією.

До вивчення військової термінології доклали зусиль чимало лінгвістів, зокрема В. Шевчук, В. Балабін, М. Гарбовський, С. Янчук, Б. Дзісь, В. Лісовський, Д. Василенко та ін. Військовий переклад характеризується основними принципами, прийомами та методами перекладу. В. Балабін у своїй статті «Визначення поняття “військовий переклад”» зазначає:

“військовий переклад – це особливий вид міжкультурної двосторонньої та двомовної комунікації, що має своїм об’єктом тексти на військову тематику та здійснюється у звичайних та екстремальних умовах військової служби у військово-політичній, військово-технічній та військовій в особливих напрямках діяльності за мовного посередництва військового перекладача”.

Відтворення військової термінології має свої властивості, які пов’язані з особливостями стилю, лексики та граматики військової сфери. За словами О.М. Малишева військовий термін – це лексична одиниця, яка виконує функцію висування певного військового референта у сфері офіційного військового спілкування (Лату М. Н., 2009, с.8).

Особливості відтворення військової термінології охоплюють широке коло питань, кожне з яких визначає унікальність галузі. Першою проблемою є різноманітність і складність самої термінології. Військова термінологія насичена жаргонізмами, аббревіатурами, сленгом і технічними термінами, які можуть заплутати тих, хто не знайомий з їхніми нюансами. У зв’язку з цим однією з ключових особливостей відтворення військової термінології є необхідність глибокого розуміння лінгвістами та експертами предмету. Їхні лінгвістичні навички повинні доповнюватися глибоким розумінням військової тактики, техніки, процедур і культури.

Військову термінологію можна поділити на кілька основних розділів:

- Загальновійськова термінологія: охоплює базові поняття, пов’язані з військовою справою, такі як «війна», «армія», «зброя», «солдат», «офіцер», «командир», «наказ», «підрозділ» тощо.
- Термінологія видів збройних сил: включає назви родів військ (сухопутні війська, військово-повітряні сили, військово-морські сили), а також специфічні терміни, що використовуються в кожному з видів збройних сил.
- Термінологія озброєння та військової техніки: позначає різні види зброї, бойової техніки, військового спорядження та обладнання.

- Термінологія тактики та стратегії: охоплює назви видів бойових дій, військових операцій, тактичних прийомів, стратегічних планів тощо.
- Термінологія військової підготовки: включає назви видів військової підготовки, військових навчальних закладів, військових дисциплін, а також терміни, що позначають різні елементи навчального процесу.
- Термінологія міжнародного права: позначає види збройних конфліктів, воєнні злочини, злочини проти людяності, міжнародні договори та конвенції, що регулюють ведення війни.

Військова термінологія має ряд характерних рис, які відрізняють її від інших галузей лексики:

- 1) Спеціальність: більшість військових термінів є специфічними для військової сфери і не вживаються в повсякденному мовленні.
- 2) Однозначність: кожен військовий термін має чітке та однозначне визначення, що важливо для забезпечення чіткості та зрозумілості військових наказів і розпоряджень.
- 3) Усталеність: військова термінологія ґрунтується на стійких традиціях і вживається протягом тривалого часу.
- 4) Інтернаціональність: багато військових термінів є інтернаціональними, тобто вживаються в арміях різних країн світу.
- 5) Динамічність: військова термінологія постійно розвивається та вдосконалюється, що пов'язано з появою нових видів зброї та військової техніки, зміною характеру ведення бойових дій, розвитком міжнародного права тощо.

Військова термінологія в арабській мові є складною та багатогранною сферою, яка відображає багату історію, культуру та сучасний стан збройних сил арабських країн. Її дослідження може допомогти нам краще зрозуміти регіон та динаміку розвитку військової справи в ньому.

ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ

Калькування – це запозичення слова або виразу шляхом буквального відтворення його структури та компонентів з однієї мови в іншу. На відміну від запозичення, яке може включати адаптацію слова чи виразу до фонетичних, морфологічних та інших правил запозичуючої мови, калькування прагне до максимально точного відтворення оригіналу.

Калькування є одним із найпоширеніших способів поповнення словникового складу арабської мови. Це пов'язано з багатьма факторами, такими як багата морфологічна та словотвірна система арабської мови, тривалі контакти з іншими мовами, прагнення до точності перекладу.

Перші дослідження кальок в арабській мові розпочалися в 19 столітті, і з того часу ця тема активно вивчається арабістами. Калькування розглядається як один із традиційних способів термінотворення, який може слугувати помірковано пуристичним настроєм у мові. Воно не вважається «непрямим» запозиченням, оскільки має чужомовний попередник, але все ж є самостійним способом збагачення мови.

В арабській мові кальки виникають з різних причин, зокрема через:

- необхідність позначення нових понять;
- вплив інших мов;
- прагнення до точності.

Калькування розглядається як частина дериваційної системи номінації в мові, поряд із такими засобами як слова, фразеологізми, синтаксичні словосполучення. Це складне лінгвістичне явище, яке виходить за рамки традиційного підходу до нього як до точного перекладу складових елементів слова.

Військова термінологія – це система слів і словосполучень, які використовуються для позначення понять, пов'язаних з війною, військовою організацією, озброєнням, тактикою та стратегією.

Військова термінологія поділяється на кілька основних розділів, зокрема:

- загальновійськова термінологія;
- термінологія видів збройних сил;
- термінологія озброєння та військової техніки;
- термінологія тактики та стратегії;
- термінологія військової підготовки;
- термінологія міжнародного права.

Військова термінологія має ряд характерних рис, які відрізняють її від інших галузей лексики, зокрема:

- спеціальність;
- однозначність;
- усталеність;
- інтернаціональність;
- динамічність.

Військові терміни постійно оновлюються і адаптуються до нових реалій, що вимагає вивчення процесів їх формування, зокрема калькування, як одного з основних засобів творення нових термінів в арабській мові.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМАТИКА ВЖИВАННЯ КАЛЬОК ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ В САЛМ НА МАТЕРІАЛІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1. Аналіз сучасної військової термінології в арабській мові

Військова термінологія в арабській мові є динамічною сферою, яка постійно розвивається та вдосконалюється, відображаючи зміни у військових технологіях, стратегії та доктрині. Її дослідження може допомогти краще зрозуміти історію, культуру та сучасний стан збройних сил арабських країн.

Арабська військова термінологія має багаті джерела, які можна узагальнити наступним чином:

1) Корінна арабська лексика: значна частина термінів походить з коренів арабської мови, часто з доісламського періоду. Слова на кшталт جيش (армія), سيف (меч) та رمح (спис) є прикладами цього.

2) Запозичення з інших мов та калькування: військові контакти з іншими цивілізаціями протягом століть призвели до запозичень з перської, турецької, італійської, французької, англійської та інших мов. Прикладами є такі терміни, як خرطوشة (гільза) з перської, لغم (міна) з турецької та كولونيل (підполковник) з французької мови.

3) Нові терміни: З розвитком нових видів зброї, тактик та військових доктрин з'являються нові терміни, часто кальки з англійської, французької мов. Наприклад: أسلحة صغيرة (стрілецька зброя) – з англ. small arms; طائرة الإستطلاع (розвідувальний літак) – з фр. avion de reconnaissance. Нові технології, такі як штучний інтелект та кібервійна, потребують нових арабських термінів, щоб описати ці аспекти сучасної війни, що постійно розвиваються.

У військовій термінології арабської мови можна зустріти деякі характерні риси, наприклад синонімія. Кілька термінів можуть описувати

одне й те ж поняття, що відображає регіональні особливості та історичний вплив. Наприклад, як *قوة* (сила), так і *فرقة* (бригада) можуть позначати військовий підрозділ. Також можна зустріти випадки коли деякі арабські слова мають кілька значень, пов'язаних з військовою справою, що може призвести до неоднозначності. Наприклад, *جبهة* може позначати як «лоб», так і «лінію фронту».

Після 1967 р., нападу Ізраїлю постала гостра потреба в створенні та уніфікації військової термінології в арабській мові. Взагалі, в арабському світі завжди багато уваги приділялось військовій термінології, але після 1967 року була створена комісія з уніфікації арабської військової термінології. Очолив цю комісію генерал Махмуд Шит Хаттаб, автор досліджень арабської військової термінології. Так, у 1967 р. побачив світ «Англо-арабський словник уніфікованих військових термінів».

Найбільш чітко лексичні відмінності проявляються в термінології, особливо військовій. У певних галузях знання ці відмінності набувають таких масштабів, що викликають занепокоєння у філологів та фахівців різних сфер науки і практики. Якщо відмінності у використанні слів у повсякденному спілкуванні можуть бути компенсовані контекстом або ситуацією, то розбіжності у термінологічній лексиці, особливо військовій, можуть бути значно небезпечнішими, оскільки залежність значення терміна від контексту дуже обмежена. Контекстом для терміна є система понять конкретної галузі науки чи практики. Різноманітність термінології ускладнює обмін знаннями та досвідом між військовими з різних країн, що збільшує неефективність навчання військової справи. Різні арабські країни можуть використовувати різні терміни для позначення одних і тих самих понять, що призводить до непорозумінь та ускладнює координацію. Відтак, відмінності в термінології призводять до того, що арабським фахівцям із двох різних країн важко знайти спільну мову, що, безумовно, заважає культурному та науковому обміну між арабськими країнами. Саме тому докладаються

зусилля для стандартизації військової термінології в арабських країнах з метою покращення взаємодії та співпраці між їхніми збройними силами.

2.2. Роль калькування у творенні нових терміноелементів. Класифікація кальок

Можна сказати, що кальки та запозичені слова представляють дві сторони однієї медалі. Проте мови по-різному ставляться до цих двох процесів: деякі запозичують іноземні слова, точніше, поглигають їх «сирими», як англійська. Інші, як арабська мова, вимагають щоб запозичення були повністю натуралізовані або адаптовані до рідної системи, інакше вони не вважатимуться частиною рідної лексики. Однак, кальки, здається, краще та легше приймаються майже у всіх мовах. Перекладачі та технічні автори віддають перевагу їм перед реальними запозиченнями майже в усіх видах текстів, оскільки в багатьох випадках залишаються непоміченими. Вони рясніють в двомовних та спеціальних словниках, офіційних документах, газетних статтях, звітах, випусках новин, підручниках, технічних посібниках тощо. В будь-якому останньому словнику з економіки, комп'ютерної техніки, лінгвістики, медицини можна побачити наскільки поширеним є явище калькування. Однак широке використання кальок не означає, що арабська мова дотримується політики відкритих дверей щодо термінологічного калькування. Калькування терміну часто залежить від таких факторів як новизна концепції, яку він виражає. Крім того, кальки можуть також піддаватися різним процесам модифікації з різних причин.

Класифікація кальок представлена у доробках багатьох дослідників-термінознавців (С. В. Гриньов, Д. С. Лотте, О. М. Сінькова). Тож можна виділити такі типи кальок:

1. Повні (дослівні) кальки: це прямі переклади метафоричних, переважно ідіоматичних (не буквальних) виразів. Вони поділяються на три основні підтипи: іменні, дієслівні та прийменникові. Складові компоненти

цих кальок перекладаються буквально, морфема за морфемою або слово в слово. Наприклад, іменні кальки: غسل/تبييض أموال (money laundering) – відмивання грошей; غسل الدماغ – промивання мізків; انفجار سكاني – демографічних вибух; حرب باردة – холодна війна. Дієслівні кальки: يلقي الضوء... – пролити світло на...; قتل الوقت – вбити час; وصلت المفاوضات إلى طريق مسدود – переговори зайшли в глухий кут. Прийменникові кальки: خلف أبواب مغلقة – за зачиненими дверима; على الأرض – на землі.

З цих прикладів легко побачити, ці арабські кальки є прямим перекладом англійських ідіоматичних виразів, Цей прямий переклад призвів до точного відтворення англійських ідіом. Це пояснює чому деякі з цих кальок звучать дивно і незрозуміло, коли з ними вперше стикається звичайний користувач мови. Наприклад, незважаючи на те, що термін غسل الأموال (практика участі у фінансових операціях, щоб приховати джерела та призначення відповідних грошей) використовується вже деякий час, проте деяким людям досі важко зрозуміти суть цього вислову без відповідного пояснення його ідіоматичного значення. Однак, як тільки кальки добре закріплюються у мові, вони починають використовуватися ще ширше. Таким чином, окрім انفجار سكاني (демографічний вибух), зараз існує انفجار اقتصادي (економічний вибух), انفجار المعلومات (інформаційний вибух).

2. Часткові кальки: іноді запозичений переклад виразу частково модифікується тим чи іншим способом, створюючи таким чином те, що можна назвати «частковою калькою». Наприклад: ناطحة السحاب (англ. skyscraper) – хмарочос; هجرة الادمغة/استنزاف العقول (англ. brain drain) – витік мізків; استقبال/ترحيب حار – теплий прийом; بث مباشر – пряма трансляція.

Приклад ناطحة السحاب є випадком, коли модифікація може бути спричинена свідомою або навмисною спробою уникнути релігійно несприятливої інтерпретації, яку може спричинити вираз. Наприклад, арабська калька англійської skyscraper замінює ناطحة السحاب хмара на السماء «небо». Таким чином, замість ناطحة السماء ми маємо ناطحة السحاب. Це пояснюється тим фактом, що арабська السماء має одним із своїх основних значень значення раю

в англійській мові, тобто місце, де, як вважають, живе Бог і де живуть добрі люди які, вважалося, що йдуть туди, коли помирають. Тому *ناطحة السحاب* вважається кращою альтернативою, оскільки не викликає релігійної чутливості.

Інші випадки часткової модифікації включають випадки, коли один із компонентів даного виразу замінюється еквівалентним словом або іншим близьким словом у кальці. Витік, наприклад, у слові «витік мізків» означає «переміщення освічених або висококваліфікованих людей зі своєї власної країни до іншої за кращою оплатою або умовами життя». Іншими словами, відтік мізків є супутнім фактором «еміграції» таких людей до інших країн; тому, арабська калька *هجرة الادمغة* (поряд з більш буквальною, але менш вживаною *استنزاف العقول*).

3. Семантичні кальки представляють тип кальки, який призначає аспект значення слова, яке раніше його не мало, але яке іншим чином є синонімом слова похідної мови. Такі кальки також називаються семантичними зрушеннями, семантичними запозиченнями, запозиченнями (Katamba 1994) і запозиченими значеннями (Montero-Martinez, 2001, с. 691). Раннім прикладом цього типу кальки є староарабське слово *قطار* (караван верблюдів), яке стало позначати «залізничний поїзд». У літературній арабській мові цей процес зростає майже в усіх семантичних областях. Наприклад: *الفارة* – миша (тварина) = миша (пристрій, підключений до комп'ютера); *تصفية* – фільтрація, очищення = ліквідація (імперіалізму, боргів).

4. Іншомовні неологізми: іншим типом кальки є те, що ми можемо назвати «індукованими неологізмами»: це нові лексичні утворення, які виникають у результаті впливу іноземних термінів. Замість того, щоб запозичувати іноземний термін, повністю або частково, арабська використовує власні ресурси, щоб створити або вивести нове слово, за допомогою якого передати іноземне поняття, представлене відповідним словом. Природно, що форма нового слова продиктована морфологічною будовою мови. Наприклад, складення (з'єднання двох окремих слів для

отримання єдиної форми, тобто одного слова) не є характерною рисою арабської морфології. Тому, щоб створити відповідник такому слову, як англійська *homosexuals*, і водночас уникати використання складної форми, арабська нещодавно створила нову монету, запозичивши слово «гомо-» його еквівалентом *مثلي* використовуючи останній для похідної нової називної форми *مثلي* та форми множини *مثليون*, яка калькує англ. гомосексуалісти. Наприклад: *حاسب* – *حسب* – обчислювати – комп'ютер; *مرمدا* – *رماد* – попіл – попільниця.

5. Складні кальки: дуже поширеним джерелом нових слів в англійській мові є процес з'єднання двох або більше окремих слів для отримання єдиної форми, процес, технічно відомий як складення. Складові елементи сполуки пишуться одним словом (напр., *wallpaper*) або двома (і більше) словами (напр., *flower shop*), або з'єднуються дефісом (напр., *left-handed*). У літературній арабській мові такі сполуки часто перекладаються слово в слово, таким чином створюючи те, що можна назвати складними кальками. Однак складові компоненти складних кальок майже завжди зберігаються окремо, тобто не пишуться одним словом через природу арабської морфологічної системи. Наприклад: *اجسام مضادة* – антитіла; *حارس المرمى* – голкіпер; *طائرة تجسس* – літак-розвідник.

6. Гібридні кальки: іноді буває так, що арабська калька включає як один із своїх компонентів транслітерацію одного зі складових елементів відповідного терміна, який запозичується. Це часто пояснюється тим фактом, що запозичений елемент є або неперекладним (наприклад, є власним іменником), який важко замінити рідними елементами, або вже використовується протягом тривалого періоду. Наприклад: *مقهى الإنترنت* – інтернет кафе.

7. Акронімічні кальки: акроніми – це слова, які утворюються з початкових літер набору інших слів і, як правило, вимовляються як окремі слова. Ці аббревіатури часто переймаються арабською мовою разом із повним однозначним перекладом складових компонентів, які позначають початкові

літери абрєвіатури. Наприклад: *الناتو*: منظمة حلف شمال الأطلسي – NATO: North Atlantic Treaty Organization; *اليونسكو*: منظمة الأمم المتحدة للتربية والعلوم والثقافة – UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Як ми бачимо арабська літературна мова надає перевагу іноземним неологізмам та іншим типам кальок і уникає запозичень, наскільки це можливо.

Бажання надати рідні еквіваленти для іноземних термінів чітко підтверджується часто спостережуваним явищем позначення нововведеного іноземного поняття або предмета множинністю арабських назв. Наприклад, серед довгого списку відповідників для мобільного телефону в даний час в арабській мові існує поряд з рідними термінами *الهاتف النقال / الجوال / المحمول / موبايل* культурне запозичення *المحرك / الخليوي* (mobile) (Dickins, 2002, с.166).

Цю тенденцію уникати та виключати іноземні терміни можна простежити на дуже ранніх стадіях процесу взаємовпливу між арабською та іншими мовами. Багато іноземних термінів, переважно грецьких, які потрапили до арабів у давні часи, незабаром були замінені рідними еквівалентами або запозиченими перекладами.

2.3. Виявлення кальок у військовій термінології

Калькування відіграє значну роль у формуванні сучасної арабської військової термінології. Зрештою, вибір між калькуванням та іншими методами залежить від таких факторів, як точність, культурна доречність та загальна вільність володіння арабською мовою. Дослідження калькування як засобу творення нових терміноелементів у військовій термінології сучасної арабської літературної мови є важливим у зв'язку зі швидкими змінами в військовій науці та технологіях. Постійне оновлення та адаптація військової термінології є необхідним для забезпечення ефективної комунікації між військовими фахівцями різних країн, зокрема арабських.

Військова термінологія сучасної арабської мови часто піддається впливу інших мов, особливо англійської, через глобалізацію та інтернаціоналізацію військової справи. Один із способів адаптації нових термінів у арабську мову – це калькування.

Спираючись на класифікацію кальок ми розберемо приклади кальок військової термінології арабської мови. Слід розпочати зі складних кальок: В опрацьованому масиві військових термінів САЛМ значну частину таких кальок складають генітиві та атрибутивні конструкції, перший або другий компонент яких репрезентований словами, що є кальками префіксів європейських мов, продуктивних при формуванні композитів.

В цьому контексті ми можемо виділити кальки що виражають:

- Заперечення *عدم* або *غير* (не); Напр.: *عدم التدخل* – невтручання; *عدم الطاعة* – непокоря; *عدم الإعتداء* – ненапад; *عدم المصالحة* – непримиреність; *غير مدرع* – неброньований; *غير مسلح* – неозброєний; *غير ملغم* – незамінований; *غير قادر على القتال* – небоєздатний. З вищенаведених прикладів можна побачити, що *عدم* слугує для приіменникового, а *غير* для приприкметникового заперечення.

- Частка *مضاد* («контр-») використовується для створення слів, що описують дії, спрямовані проти поняття, вираженого першим членом атрибутивної конструкції. Наприклад: *اجراءات مضادة* – контрзаходи; *ضاربة مضادة* – контрудар; *تهميد مضاد* – контрпідготовка; *هجمة مضادة* – контрнаступ.

- Частка «مُضَاد لـ» використовується для створення слів, що описують спрямованість проти чогось, вираженого другим членом конструкції. Ці слова зазвичай мають негативне забарвлення, вказуючи на протистояння або ворожнечу. Наприклад: *مضاد للجو* – протиповітряний, зенітний; *مضاد للسفن* – протикорабельний; *مضاد للأشخاص* – протипіхотний; *مضاد للصواريخ* – протиракетний; *مضاد للدبابات* – протитанковий.

У САЛМ поширене використання семантичного калькування, адже воно відповідає природним закономірностям розвитку семантики арабського слова та не руйнує його цілісність. Прикладом семантичних кальок є лексеми, сучасне термінологічне значення яких запозичене з термінів

європейських мов: *جبهة* – фронт (первинне значення – лоб); *اصلاح* – реформа (первинне значення – покращення).

При калькуванні іншомовних військових термінів з англійської та французької мов в арабській мові переважно використовуються двокомпонентні словосполучення, як генітивні, так і атрибутивні. При цьому структура цих словосполучень в обох мовах залишається бінарною, тобто складається з двох основних компонентів. Наприклад: *حاملة الطائرات* – авіаносець (з англ. aircraft carrier); *أسلحة صغيرة* – стрілецька зброя (з англ. small arms); *فن الحرب* – мистецтво війни (з англ. art of war); *الجيب الناري* – вогняний мішок (з англ. fire pocket); *طائرة الإستطلاع* – літак-розвідник (з фр. avion de reconnaissance); *مشاة آلي/آلية* – мотопіхота (з фр. infanterie motorisée); *بندقية الإقتحام* – штурмова гвинтівка (з фр. fusil d'assaut).

Окрім поширених бінарних словосполучень, у військовій термінології САЛМ часто трапляються й багатоконпонентні фразеологічні кальки, наприклад: *طائرة بدون الطيار* – безпілотний літак (з фр. avion sans pilote); *طيران مقاتل قاذف مقاتل* – винищувально-бомбардувальна авіація (з англ. fighter-bomber aviation); *بندقية ذاتية التعمير* – самозарядна гвинтівка (з англ. self-loading rifle).

Напівкальки – різновид кальок, де лише частина іноземного слова перекладається, широко використовуються у військовій термінології САЛМ. Це досягається шляхом запозичення основи іноземного слова та додання до неї арабських афіксів.

Суфікс *ي* використовується для утворення арабських еквівалентів іншомовних відносних прикметників. Наприклад: *باليستكي* – балістичний – *صاروخ باليستكي* – балістична ракета; *إستراتيجي* – стратегічний – *طيران الجبهة* – стратегічна авіація. Суфікс *يَّة* використовується для утворення арабських еквівалентів іменників, що позначають абстрактні поняття. Наприклад: *بطارية* – батарея; *إستراتيجية* – стратегія (Стацюк, 2014, с.3-6).

Калькування, як метод словотворення, відіграє виняткову роль у збагаченні словникового запасу арабської мови новими лексичними одиницями, значно розширюючи її словотворчі горизонти. Утворені таким

чином терміни без жодних обмежень інтегруються до лексико-семантичної системи арабської мови та дуже швидко засвоюються, практично не відрізняючись від слів, що існують з давніх часів. Висока продуктивність калькування у військовій термінології САЛМ свідчить про те, що ця терміносистема ще не до кінця сформована. Це пояснюється динамічним розвитком військової сфери, що постійно потребує введення нових термінів та концепцій. Калькування, завдяки своїй простоті та швидкості, дозволяє ефективно вирішувати цю проблему.

ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ

Калькування відіграє вирішальну роль у формуванні військової терміносистеми САЛМ. Це пояснюється притаманною арабській мові схильністю до використання власного лексичного матеріалу, який збагачується шляхом запозичення сучасних значень слів з інших мов. Найчастіше при перекладі текстів військового спрямування використовуються лексичні та фразеологічні кальки англійської та французької мов. Це свідчить про усвідомлену цілеспрямовану діяльність двомовних суб'єктів, зумовлену взаємодією лінгвістичних факторів. Аналіз накопиченої бази військової лексики також показує, що при калькуванні, в залежності від його виду, запозичується семантична та морфологічна структура лексеми-джерела калькування.

Щодо класифікації кальок, ми виділили такі види кальок у військовій термінології САЛМ:

- Повні (дослівні) кальки: прямі переклади метафоричних виразів, які поділяються на іменні, дієслівні та прийменникові.
- Часткові кальки: модифікація запозиченого перекладу виразу, наприклад, заміна одного з компонентів на арабський еквівалент.
- Семантичні кальки: надання аспект значення слова, яке раніше його не мало, але яке синонімічне слову похідної мови.

- Іншомовні неологізми: створення нових слів за допомогою власних ресурсів арабської мови, уникаючи запозичення іноземного терміну.
- Складні кальки: переклад складних слів з інших мов слово в слово, зберігаючи окремо їх складові компоненти.
- Гібридні кальки: включення транслітерації одного з компонентів запозиченого терміну.
- Акронімічні кальки: перейняття аббревіатур з інших мов разом із повним перекладом їх складових компонентів.

Використовуючи калькування у військовій термінології САЛМ, перевага надається іншомовним неологізмам та іншим типам кальок, уникаючи запозичень наскільки це можливо.

Це підкреслює важливість калькування як одного з основних методів словотворення у військовій термінології САЛМ, який сприяє її збагаченню та адаптації до сучасних реалій. Використання калькування дозволяє швидко та ефективно збагачувати військову термінологію САЛМ новими словами та поняттями, що відповідає потребам сучасного суспільства.

ВИСНОВКИ

Калькування, як метод словотворення, відіграє важливу роль у збагаченні та розвитку військової термінології сучасної арабської мови (САЛМ). Цей метод має певні переваги та недоліки, які слід враховувати при його оцінюванні.

Можна виділити такі переваги використання кальок:

- Швидкість та простота: калькування дозволяє швидко та без значних зусиль збагачувати термінологічну систему новими словами та поняттями. Це особливо важливо в умовах динамічного розвитку військової сфери, коли з'являються нові технології та концепції.

- Ясність та зрозумілість: кальки, засновані на запозиченнях з поширених мов (таких, як англійська та французька), можуть бути легко зрозумілі носіям САЛМ, які володіють цими мовами. Це сприяє кращому засвоєнню нових військових термінів та покращує комунікацію між військовими фахівцями.

- Міжнародна співпраця: використання спільних термінів, заснованих на калькуванні, полегшує міжнародну співпрацю у військовій сфері. Це сприяє обміну досвідом та знаннями між країнами, а також покращує координацію дій у спільних операціях.

Недоліками використання кальок можуть бути:

- Втрата виразності: занадто часте використання кальок може призвести до засмічення мови та втрати її виразності. Це пов'язано з тим, що кальки не завжди точно передають значення оригінальних термінів, що може призвести до неточностей та непорозумінь.

- Необхідність адаптації: деякі кальки потребують адаптації до граматичних та фонетичних правил арабської мови. Цей процес може бути складним та потребувати значних зусиль.

- Не завжди точний переклад: калькування не завжди точно передають значення оригінальних термінів, що може призвести до неточностей та непорозумінь. Це особливо стосується складних термінів та концепцій, які не мають прямих аналогів в арабській мові.

В цілому, калькування є цінним інструментом для збагачення та розвитку військової термінології САЛМ. Воно дозволяє швидко та без значних зусиль вводити нові терміни та поняття, а також сприяє міжнародній співпраці у військовій сфері.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

تُكرس هذه الدورات الدراسية لدراسة عملية ترجمة اقتراضية كآلية رئيسية لتشكيل مصطلحات جديدة في المصطلحات العسكرية للغة العربية. تأتي أهمية هذا البحث من الحاجة إلى تواصل فعال بين المتخصصين العسكريين في مختلف الدول العربية، وكذلك دمج الإنجازات التكنولوجية والعلمية الحديثة في المصطلحات العسكرية.

تهدف هذه العمل إلى التعرف على تحليل الترجمة الاقتراضية في المصطلحات العسكرية، وتحديد الأنواع الرئيسية للترجمة الاقتراضية وتأثيرها على تطوير المصطلحات العسكرية العربية. لتحقيق هذا الهدف، تم تحديد المهام التالية:

- تحليل المبادئ النظرية لترجمة اقتراضية؛
 - التحقيق في مصادر الترجمة اقتراضية في المصطلحات العسكرية للغة العربية؛
 - إجراء تصنيف الترجمة الاقتراضية في المصطلحات العسكرية في اللغة العربية.
- أهمية البحث:

تكمّن أهمية البحث العلمية في اعتماده على نهج شامل لدراسة الترجمة الاقتراضية في المصطلحات العسكرية للغة العربية، مما يسمح بتحديد الاتجاهات الجديدة وتأثيرها على توحيد المصطلحات العسكرية. تكمن الأهمية العملية للبحث في إمكانية استخدام نتائجه لزيادة فعالية ترجمة الأدبيات والوثائق العسكرية، وتطوير مواد تعليمية للمترجمين العسكريين، وكذلك لإجراء مزيد من البحوث في مجال علم الدلالة والمصطلحات العربية.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 3. С. 7–14.
- Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 347 с.
- Белкин В. М. Карманный арабско-русский словарь. : Около 9 500 слов. Москва : Арабс. клуб, 1992. 525 с.
- Ковалів Ю. Літературознавча школа Леоніда Новиченка. *Слово і час*. 2018. № 11 (695), листоп. С. 45–47.
- Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Підручник. Київ : Акад., 2006. 368 с.
- Лату М. Н. Англоязычная военная терминология в ее историческом развитии: структурносемантический и когнитивно-фреймовый аспекты : дис. канд. филол. наук : 10.02.04. Ростов н/Д, 2009.
- Нагач М., Хоменко М. Особливості перекладу військових термінів. *InterConf*. 2023. № 39(179). С. 596–606. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.11.2023.061> (дата звернення: 17.05.2024).
- Сівков І. В. Формування суспільно-політичної та юридичної лексики арабської мови у класичний та посткласичний період (7-8 ст.). *Східний світ*. 2007. № 4. С. 120–132.
- Сівков І. В. Арабська адміністративна лексика (XIX - поч. XX ст.). *Сходознавство*. 2010. № 52. С. 89–99.
- Стацюк Р.В. Специфіка територіальної диференціації військової термінології сучасної арабської літературної мови – ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015 No 15 том 2.
- Стацюк Р.В. Запозичення як один із продуктивних шляхів поповнення лексичного складу військової термінології сучасної арабської літературної мови – http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis/PDF/Skhodoz_2013_62-63_13.pdf

- Щуровська О.А. Явище регіональної диференціації та проблема уніфікації арабської військової термінології – http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6486/Schurovska_Yavyshhe_regionalnoyi_dyferenciacyi.pdf
- Al-Haq F. A.-A., Al-Essa S. A. Arabicization of Business Terms from Terminology Planning Perspective. *International Journal of English Linguistics*. 2016. Vol. 6, no. 1. P. 150. URL: <https://doi.org/10.5539/ijel.v6n1p150> (date of access: 17.05.2024).
- Alhussami A. A. Mutual Linguistic Borrowing between English and Arabic. Cambridge Scholars Publishing, 2020. с. 229.
- Al-Athwary A. A. H., Ali H. K. Arabicization via Loan Translation: A Corpus-based Analysis of Neologisms Translated from English into Arabic in the Field of Information Technology. *Open Cultural Studies*. 2024. Vol. 8, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1515/culture-2024-0005> (date of access: 17.05.2024).
- Depecker L. L'invention de la langue (les arrêtés des commissions ministérielles de terminologie) /L.Depecker. – P. : Le Robert, 1997.
- Lumsden J. S. Leonard Talmy. Toward a Cognitive Semantics, 2 vols. Cambridge, Mass.: MIT Press. 2000. Vol. I: pp. viii + 565, Vol. II: pp. viii + 495. US\$110.00 (hardcover). *Canadian Journal of Linguistics/Revue canadienne de linguistique*. 2001. Vol. 46, no. 3-4. P. 270–273. URL: <https://doi.org/10.1017/s0008413100018338> (date of access: 17.05.2024).
- Statsyuk R. V. The Structural and Semantic Specificity of Military Terminology in the Arabic Language. *The Oriental Studies*. 2014. Vol. 2014, no. 67. P. 111–118. URL: <https://doi.org/10.15407/skhodnavstvo2014.67.111> (date of access: 17.05.2024).
- Udovichenko H. M., Denysenko M. V. PECULIARITIES OF THE MILITARY TERMINOLOGY RENDERING INTO UKRAINIAN. *INTELLIGENCE. PERSONALITY. CIVILIZATION*. 2023. No. 2 (27). P. 44–53.

URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4835-2023-27-2-44-53> (date of access: 17.05.2024).

Wichmann S., Wohlgemuth J. Loan verbs in a typological perspective. *Aspects of Language Contact*. 2008. P. 89–122.

URL: <https://doi.org/10.1515/9783110206043.89> (date of access: 17.05.2024).